

УДК 378.09:94(477.43)(09)

А. Г. Філінюк, С. В. Олійник, С.А. Сидорук**Кафедра історії України – провідний базовий підрозділ історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка**

Статтю присвячено висвітленню створення, становлення і багатогранної діяльності кафедри історії України – нині одного з найбільш потужних підрозділів історичного факультету і всього Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, якому 22 жовтня 2018 р. виповнюється 100 років. Аналізуються конкретний внесок декана, вченої ради, провідних науково-педагогічних працівників історичного факультету, тодішнього ректора і вченої ради інституту щодо обґрунтування ідеї, організаційного оформлення, становлення, кадрового забезпечення й розгортання повноцінної діяльності. Розкриваються основні етапи й закономірності наповнення кафедри висококваліфікованими фахівцями, підвищення їх теоретико-методологічного і методичного рівня. Зроблена характеристика роботи завідувачів, викладачів і всього колективу із забезпечення викладання комплексу навчальних дисциплін з історії, культури, джерелознавства, історіографії, теорії і методології історії України, історичної географії, історичного краєзнавства, низки важливих спецкурсів і спецсемінарів про вітчизняне минуле. Розглядаються основні віхи на шляху визначення основних пріоритетів роботи, започаткування та серійного опублікування наукових збірників, монографій, навчально-методичного, науково-дослідного і громадсько-виховного постулу підрозділу, організації і функціонування докторантури і аспірантури, ініціювання та проведення численних наукових і методичних форумів, розгортання творчого співробітництва з провідними науковими інститутами, закладами вищої освіти, науковцями. Висвітлюються успіхи, досягнення та проблемні питання в діяльності кафедри. Підкреслюється перетворення її в провідний підрозділ факультету і навчального закладу, його місце і роль у позитивних трансформаціях історичного факультету й університету загалом.

Ключові слова: кафедра історії України, історичний факультет, університет, діяльність, пріоритетні напрямки, кадровий потенціал, успіхи, досягнення.

Вагомою органічною складовою функціонування Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, зокрема, історичного факультету, об'єктивно виступає кафедра історії України. Її створення відбулося на хвилі перебудови і демократизації українського суспільства, що супроводжувалися значним зростанням інтересу до минулого нашого народу та його численних "білих плям". З іншого боку, це був не тільки необхідний, а й доволі сміливий, перспективний і, можна без перебільшення сказати, доленосний крок у розвитку історичного факультету і всього навчального закладу, спрямований на істотне поліпшення якості підготовки фахівців та активізацію вивчення українського минулого.

Відродження і становлення кафедри ґрунтувалося на багатолітньому досвіді, початок якому поклало створення в 1918 р. Кам'янець-Подільського державного українського університету. Перші цеглини в її фундамент заклали засновник і перший ректор, професор І. І. Огієнко і такі видатні вчені, як: В. О. Біднов, Л. Т. Білецький, Д. І. Дорошенко, М. О. Драй-Хмара, П. Г. Клепатський, П. В. Клименко, І. П. Крип'якевич, Ю. Й. Сіцінський, трохи пізніше – В. О. Геринович, Є. Д. Шашевський та інші. На тернистому шляху багатьох реорганізацій університету, ускладненому не тільки фінансово-матеріальними труднощами, а й переважно політичними чинниками, зокрема арештами, репресіями та ідеологічним тиском радянської влади, кращі їх надбання примножили своєю невтомною працею як у навчанні, так і в сфері наукових досліджень О. З. Неселовський, К. О. Копержинський, П. С. Палько, І. С. Зеленюк, Л. А. Коваленко, І. С. Винокур, А. О. Копилов, І. Ф. Слизький, О. Д. Степенко, Л. В. Баженов, О. М. Завальнюк і багато інших [21, с.6].

Офіційно кафедра була утворена наказом ректора № 236 від 13 жовтня 1990 р. на підставі рішення вченої ради інституту [5]. Цьому передували дискусії і рішення ради історичного факультету від 30 травня, а також доповідна записка декана на ім'я ректора з обґрунтуванням необхідності створення кафедри історії України як «негайної потреби». До підбору та формування її персонального складу ректор інституту, авторитетний менеджер вищої школи, професор А. О. Копилов, досвідчений декан і провідний краєзнавець, доцент Л. В. Баженов й знаний в Україні археолог, завідувач кафедри історії СРСР і УРСР, професор І. С. Винокур підійшли досить продумано та виважено. Власне, для цього не довелося запрошувати працівників з інших вишів чи наукових установ, як це було в 1918 р. [9, с.10]. Ядром і основою нового колективу стала секція "історії

УРСР”, що функціонувала на кафедрі професора І. С. Винокура [21, с.5]. На ній працювали професійні історики: 5 з яких були випускниками рідного історичного факультету, 1 – іншого закладу вищої освіти. До того ж, закінчивши аспірантуру та захистивши кандидатські дисертації, вони стали представниками кількох наукових шкіл [18, с.4-5].

Перший склад викладачів кафедри був доволі професійним, хоча кількісно налічував усього 6 викладачів і 1 старшого лаборанта. Якщо частка викладачів із науковими ступенями і вченими званнями в інституті складала 43,6 %, то на кафедрі – 66,7 %. [19, с.11]. З перших днів на ній працювало 4 кандидати історичних наук: 1 доцент (О. Д. Степенко) і 3 старші викладачі (М. Б. Петров, С. В. Трубчанінов, В. І. Якубовський). Окрім них – 1 старший викладач (Б. М. Кушнір), 1 асистент (І. І. Щегельський) і старший лаборант І. А. Найчук. За 28 років функціонування кілька разів змінювалися її завідувачі. У зв'язку з навчанням в докторантурі М. Б. Петрова, її очолювали О. М. Завальнюк і В. С. Лозовий. Із закінченням докторантури кафедрою знову завідував М. Б. Петров. Після його передчасної смерті більше року нею керував О. М. Федьков. З грудня 2009 р. її очільником є А. Г. Філінюк [22, с.13].

Найстаршим на кафедрі був Б. М. Кушнір – учасник Другої світової війни і в'язень фашистських концтаборів, досвідчений педагог і методист, чие ім'я знали кожен випускник факультету і вчителі історії Хмельниччини та інших областей регіону. До переходу на кафедру він майже 20 років учителював у школах краю і упродовж 25 років працював асистентом, старшим викладачем кафедри історії СРСР і УРСР на історичному факультеті, опікуючись методикою історії та історичним краєзнавством. Тож своїми знаннями, багатим досвідом, глибокою мудрістю, життєвим оптимізмом і високим національним духом плекав історико-краєзнавчу, методичну та громадянську складові майбутніх істориків [8, с.266, 269, 270].

Дещо молодшим, але досвідченим і водночас чи не найбільшим на той час знавцем історії України на факультеті, бо ж викладав історію України, був О. Д. Степенко. У науковому плані доцент спеціалізувався на питаннях історіографії історії Давньої Русі та історичного краєзнавства [2, с.440]. Хоч йому було понад шістьдесят, він таки зумів перейти на нову методологію.

Доволі досвідченим і професійним зумів себе зарекомендувати М. Б. Петров, який після закінчення в 1977 р. історичного факультету працював в інституті, спочатку старшим лаборантом, згодом – асистентом, а після закінчення аспірантури й захисту в 1987 р.

кандидатської дисертації – старшим викладачем кафедри історії СРСР і УРСР. Згодом він виріс у високопрофесійного лектора та організатора навчального процесу і плідного науковця, доробок якого склав близько 200 праць з давнього минулого м. Кам'янець-Подільського та України. Саме тому йому було доручено очолити щойно створений підрозділ [16, с.351-352]. Кафедрою він керував із 1990 до 2008 р., з перервою на навчання в докторантурі у 2004–2007 рр., й забезпечив її становлення і перетворення його в справжній осередок україноцентризму. Більше того, виробляв глибокий професіоналізм, уміння знайти спільну мову з колегами та студентами, тонкий, доброзичливий гумор, самокритичність, здатність до компромісів, мудрість на створення атмосфери доброзичливості, високопрофесійної вимогливості та співтворчості кожного до власного наукового та педагогічного зростання [13, с.351].

В. І. Якубовський з 1967 р. до переходу в 1984 р. в інститут працював старшим науковим співробітником, заввідділом Хмельницького обласного краєзнавчого музею. Там став відомим краєзнавцем і археологом, керівником археологічних експедицій з вивчення історії Болохівської землі та літописного Губина. Тому викладацьку роботу понад три десятиліття успішно поєднував з науковими інтересами, збагачуючи вітчизняну археологічну науку численними розвідками [21, с.9]. Наймолодшим на кафедрі був С. В. Трубочанінов. Закінчивши в 1989 р. аспірантуру Одеського державного університету, він повернувся на рідний історичний факультет і на момент її утворення заслужив авторитет висококваліфікованого історика і краєзнавця, що спеціалізувався на вивченні суспільно-політичних процесів в Україні у 1918–1920 рр. [22, с.8]. Упродовж 1990–1997 рр. асистентом кафедри працював І. І. Щегельський, який до того був старшим лаборантом і проводив практичні заняття й активно студював доісторичну добу українського народу, досягнувши в цьому чималих результатів [19, с.14].

Від початку викладачі кафедри працювали над: а) утвердженням належного місця в підготовці та вихованні майбутніх фахівців навчального предмету з історії України, яку доводилось читати на основі повного переосмислення; б) очищенням від спотворень національних ідеалів, хибних уявлень, негативних стереотипів, “білих плям”, комплексу меншовартості та другосортності; в) накопиченням інформаційно-аналітичного матеріалу, розширенням обсягу наукових знань про минуле України і розробкою нового навчально-методичного забезпечення до кожної дисципліни. Кожному з них і загалом всій кафедрі довелося дбати про ґрунтовні знання, високий професіоналізм,

докладати значних зусиль і часу, аби об'єктивно і неупереджено вивчати минуле мешканців етнічних українських землях упродовж багато тисячолітнього минулого [12, с.27].

В житті членів кафедри найважчою виявилась перша половина 90-х рр., спричинена різким скороченням виробництва молоді незалежної держави, галопуючою інфляцією, хронічним недофінансуванням освіти і науки та мізерною заробітною платою, яку до того ж виплачували з великими перервами. Відтак частина викладачів змушена була вишукувати інші засоби до виживання своїх родин. Згодом, зі зростанням обсягу навчальної і навчально-методичної роботи, з'явилась потреба в нових викладачах. У 1992 р. до неї влились 2 доценти, які працювали в інституті [21, с.13]. Так, О. М. Завальнюк здобув історичну освіту на факультеті, закінчив аспірантуру Київського державного педагогічного інституту ім. М. Горького та успішно захистив у 1980 р. кандидатську дисертацію з новітньої історії України [6, с.14-16]. На кафедрі історії СРСР і УРСР винятковою працьовитістю та цілеспрямованістю з удосконалення навчального процесу заслужив високий авторитет. У 1986 р. йому було присвоєно вчене звання доцента [19, с.9]. До того ж, він набув значного організаційного досвіду на посаді заступника декана з навчальної роботи. Як найбільш перспективного викладача, науковця і керівника у 1993 р. вчена рада обрала його деканом історичного факультету. Ця посада виявилась стартовим майданчиком для потужного сходження по службовій драбині: на початку 2002 р. конференція трудового колективу обрала О. М. Завальнюка керівником університету. Але й на цій посаді він завжди ставив у пріоритет викладацьку та науково-дослідну роботу на кафедрі й подавав приклад у навчальній та науковій сфері. З 1990 р. він досліджує проблему становлення національної університетської освіти у 1917–1921 рр. [21, с.13-14], досягши вагомих результатів у вигляді 750 наукових і навчально-методичних праць. В 2001 р. постала наукова школа “Україна наприкінці XIX ст. – 30-х рр. XX ст.” Науковим визнанням стало обрання його в 2005 р. академіком Академії наук вищої освіти України та успішний захист у 2011 р. докторської дисертації. Під його керівництвом підготовлено 2 доктори і 7 кандидатів наук [19, с.15-16].

Завершивши другу каденцію ректорської діяльності в 2012 р., О. М. Завальнюк зосередився на викладацькій роботі як провідний фахівець з новітньої історії та історичного краєзнавства України, вміло поєднуючи викладання навчальних курсів і спецкурсів з історії України, керівництво науковою школою, спеціалізованою вченою

радою із захистів дисертацій, редагування наукових збірників, підготовку докторських, кандидатських дисертацій, магістерських і дипломних проектів [20, с.32].

До переходу на кафедру А. Ф. Суrowий вирізнявся високою кваліфікацією, великим досвідом завідування кафедрою і значним науковим набутком із політичної історії України ХХ ст. З іншого боку, в новому підрозділі йому, як і іншим колегам, довелося зайнятися переосмисленням вітчизняного минулого. До його честі, з цим він впорався блискуче, завдяки чому зайняв гідне місце у колективі. Фундаментальна історико-філологічна підготовка, володіння дієвими методами навчання студентів, життєва мудрість і виваженість виступили надійною підвалиною результативної роботи авторитетного викладача упродовж більш як двох десятиліть (1992–2013 рр.). Наукова спадщина А. Суrowого налічує понад 180 праць [19, с.16].

У 1993 р. її поповнив асистент кафедри всевітньої історії О. М. Федьков, який на той час закінчив аспірантуру Інституту історії України НАН України й захистив кандидатську дисертацію. Тут він пройшов від асистента до професора й одночасно в 2002–2012 рр. – проректора з науково-методичної роботи. В 2008–2009 рр. він очолював кафедру. В 2017 р. захистив докторську дисертацію і в зв'язку з виробничою потребою очолив кафедру архівознавства, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін. Його творчий доробок складає більше 100 наукових і навчально-методичних праць й 7 підготовлених кандидати наук [19, с.16].

З 1994 р. членом кафедри на умовах внутрішнього сумісництва працює А. Г. Філінок, який на запрошення ректора повернувся з Хмельницького в рідний інститут й до 2006 р. обіймав посаду проректора з наукової роботи. Після закінчення докторантури Київського національного університету імені Тараса Шевченка керує кафедрою, пов'язавши з нею життєву та професійну долю. В 2013 р. захистив докторську дисертацію й у 2015 р. став академіком АН ВО України. Ґрунтовною професійною підготовкою та організаторськими здібностями він у діяльність кафедри новий струмінь, згуртував колектив навколо сучасної підготовки фахівців, посилення науково-дослідної складової і зростання якості науково-педагогічних працівників. Зокрема, за його каденції докторські дисертації, крім нього, захистили В. С. Лозовий, О. М. Завальнюк, О. М. Федьков і О. Б. Комарницький [1, с.29].

Головним у роботі кафедри стала підготовка високопрофесійних фахівців для викладання історії України в різних типах закладів освіти, котрі вміють систематично

поповнювати свої знання, виробляти на їх основі нові вектори для самостійних роздумів і осмислення та висновків із минулого, виявляти волю і наполегливість у поцінуванні історичного досвіду, матеріальних і духовних надбань багатьох поколінь наших предків [9, с.27-28]. Завідувачу належить чільне місце у визначенні алгоритмів та української складової підготовки сучасних істориків. Зокрема, ним започатковано вивчення студентами історії української культури, теорії і методології історії, теорії і методології історії України; піднято на вищий рівень роботу докторантури; забезпечено отримання за новими вимогами ліцензії на підготовку в аспірантурі докторів філософії з історії та археології й організовано їх навчання; ініційовано низку наукових конференцій міжнародного, всеукраїнського та регіонального характеру. За його безпосереднього керівництва постала авторитетна наукова школа “Історія суспільних трансформацій в Україні наприкінці XVIII – на початку XX століття”, в дослідницькій лабораторії якої продукується нова історична думка і долаються залишки застарілої методології, а головне підготовлено на сучасних теоретичних засадах 10 кандидатів наук.

Загалом колектив кафедри є найпотужнішим структурним підрозділом історичного факультету, що посідає лідируюче місце в університеті за показниками якості науково-педагогічних працівників, результативності науково-дослідної діяльності, захистів докторських і кандидатських дисертацій тощо [7].

У 1996 р. в підрозділ перейшов Е. М. Мельник – випускник історичного факультету, аспірантури і докторантури Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Спочатку як старший викладач, а згодом як доцент він забезпечував викладання історії України та історії української культури. Свої наукові зацікавлення зосереджував на проблемі розвитку національної освіти в першій третині ХХ ст., які стали смислом його наукових зацікавлень й реалізувались у майже 100 публікаціях [19, с.17].

Друга хвиля поповнення штату кафедри, зумовлена зростанням контингенту студентів і збільшенням обсягів навчальної, навчально-методичної та виховної роботи, зростанням контингенту студентів і збільшенням обсягів навчальної, навчально-методичної та виховної роботи, підвищила її якісний показник до 80,0 %. Зокрема, членами колективу стали випускник аспірантури власного вишу В. В. Газін (1997), С. В. Олійник (2002) і В. В. Степанков (2004). З 1999 р. викладачем кафедри почав працювати в поєднанні з керівництвом бібліотекою університету В.С. Лозовий. На умовах внутрішнього сумісництва викладачами кафедри з 2001 р. працювали проректор з

виховної роботи А. А. Заводовський і помічник ректора О. Б. Комарницький [11, с.27].

Під час останнього поповнення кафедри упродовж 2007–2010 рр. її викладачами стали випускники історичного факультету та аспірантури кафедри А. Б. Задорожнюк, В. Б. Стецюк, С. А. Сидорук і П. В. Кліщинський. За час роботи В. В. Газін, А. А. Заводовський, А. Б. Задорожнюк, П. В. Кліщинський, О. Б. Комарницький, В. С. Лозовий, Е. М. Мельник, С. В. Олійник, С. А. Сидорук, С. В. Трубчанинов, О. М. Федьков, В. І. Якубовський заявили себе висококласними науково-педагогічними працівниками [19, с.18].

Із перших років функціонування кафедра загалом і її викладачі зокрема розвивають творчі зв'язки з науковими установами, провідними вишами й авторитетними ученими. З 1996 р. на умовах сумісництва професором кафедри працює авторитетний український історик, директор Інституту історії України НАН України, доктор історичних наук, академік НАН України В. А. Смолій. Це не тільки поліщило якість навчального процесу, а й сприяло активізації науково-дослідної діяльності. Згодом, за сумісництвом працювали професори, члени-кореспонденти НАН України В. М. Даниленко та О. П. Реєнт [21, с.20-23].

Із відкриттям у 1992 р. аспірантури з спеціальності 07.00.01 – історія України кафедра стала осередком підготовки фахівців вищої кваліфікації. Першим з її випускників у 2001 р. під керівництвом професора В. С. Степанкова кандидатську дисертацію і першим на кафедрі захистив В. В. Газін. За ним кандидатами історичних наук стали її випускники: С. В. Олійник (2004), О. Б. Комарницький (2005), А. А. Заводовський (2006), А. Б. Задорожнюк (2007), В. Б. Стецюк (2009), а 2010 р. – П. В. Кліщинський і С. А. Сидорук [19, с.23].

Підкреслимо, що запорукою істотного поліпшення якості викладачів виступили здоровий морально-психологічний клімат і творча атмосфера на кафедрі, що органічно поєднані з вимогливістю, доброзичливістю та взаємоповагою. Завдяки цьому кожен має можливість удосконалювати свою кваліфікацію, повноцінно розвивати свій фаховий і методичний потенціал. Невдовзі одна група зосередилась на здобутті вчених звань професора і доцента, інша – на написанні докторських дисертацій [18, с.11-12]. Першу спочатку представляли В. С. Лозовий, Е. М. Мельник, М. Б. Петров, А. Г. Філінюк, В. І. Якубовський, пізніше – В. В. Газін, О. Б. Комарницький, С. В. Олійник, С. А. Сидорук, С. В. Трубчанинов, О. М. Федьков. Написанням докторських дисертацій зайнялися О. М. Завальнюк, Е. М. Мельник, М. Б. Петров, А. Г. Філінюк, пізніше – В. С. Лозовий і В. І.

Якубовський. З відкриттям при кафедрі докторантури з спеціальності “Історія України” її закінчили М. Б. Петров, С. Е. Баженова, В. В. Газін, С. В. Олійник, О. Б. Комарніцький, С. В. Трубчанінов. А. Г. Філінюк і О. М. Федьков закінчили докторантуру Київського національного університету імені Тараса Шевченка, а В. С. Лозовий – Київського національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Відтак, кафедра поповнилася когортою докторів історичних наук: В. С. Лозовий, О. М. Завальнюк, А. Г. Філінюк, О. Б. Комарніцький, О. М. Федьков. Професорами стали О. М. Завальнюк, В. С. Лозовий, А. Г. Філінюк; доцентами – В. В. Газін, А. А. Заводовський, А. Б. Задорожнюк, О. Б. Комарніцький, Е. М. Мельник, С. В. Олійник, М. Б. Петров, С. А. Сидорук, С. В. Трубчанінов, О. М. Федьков, В. І. Якубовський.

Проте не обійшлося без втрат. На заслужений відпочинок у 1996 р. вийшов доцент О. Д. Степенко; в 2001 р. – старший викладач Б. М. Кушнір, пізніше – доценти А. Ф. Суровий, Е. М. Мельник і В. І. Якубовський. В 2012 р. професор В. С. Лозовий переїхав у Київ на роботу в Інститут стратегічних досліджень. В 2017 р. завідувачем кафедри архівознавства, спеціальних історичних і правознавчих дисциплін став професор О. М. Федьков. У 1997 р. в інший світ передчасно пішов асистент І. І. Щегельський, у 2008 р. – перший завідувач професор М. Б. Петров [18, с.25].

Між тим, кафедра перетворилася в майданчик становлення керівних кадрів вищої школи. Окрім професорів О. М. Завальнюка та А. Г. Філінюка до керівного складу свого часу увійшов О. М. Федьков як проректор із заочного навчання, згодом – з навчально-методичної роботи. Із помічника ректора до проректора з виховної роботи виріс А. А. Заводовський. Доцент В. В. Газін обійняв посаду заступника декана історичного факультету з наукової роботи. Доцент А. Б. Задорожнюк обіймав посаду вченого секретаря спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій з спеціальності “Історія України” [19, с.25-26]. О. Б. Комарніцький очолив міську організацію Національної спілки краєзнавців України.

Нині на кафедрі працює 11 штатних науково-педагогічних працівників: доктори історичних наук, професори О. М. Завальнюк, А. Г. Філінюк і доктор історичних наук, доцент О. Б. Комарніцький; кандидати історичних наук, доценти В. В. Газін, А. Б. Задорожнюк, С. В. Олійник, С. А. Сидорук, В. Б. Стецюк, С. В. Трубчанінов, кандидат історичних наук, старший викладач П. В. Кліщинський і старший викладач В. В. Степанков. На умовах сумісництва працюють доктор історичних наук, професор В. С. Лозовий і кандидат історичних наук,

доцент, докторант А. А. Завадовський. Якісний склад кафедри історії України становить 90,9%. За цим показником кафедра посідає лідируюче місце на факультеті і в університеті. Все це свідчить про те, що її колектив представляє потужна група високопрофесійних, працелюбних інтелектуалів, які вирішують на найвищому рівні свої обов'язки. Старшим лаборантом працює незмінно магістр історії І. А. Найчук.

Викладачі кафедри забезпечують 27 нормативних навчальних курсів, спецкурсів і спецсеминарів, зокрема такі навчальні дисципліни, як: “Історія України”, “Історія української культури”, “Архівознавство”, “Військова історія України”, “Джерелознавство історії України”, “Історична географія”, “Історія Поділля”, “Історичне краєзнавство”, “Методика наукових досліджень”, “Музеєзнавство”, “Нові інформаційні технології в школі”, “Теорія і методологія історії”, “Українська етнологія”, “Українська історіографія”, “Зовнішня політика України”, “Українська національне відродження”, “Методологічні засади підготовки дисертаційних досліджень” та спецкурсів “Актуальні проблеми сучасної української історіографії”, “Політичні партії в Україні наприкінці XIX – на початку XX ст.: історіографія, методологія і практика конкретно-історичних досліджень”, “Новітня історія Поділля”, “Проблеми української історіографії на зламі XX – XXI століть”, “Українське нацистворення (XIX – XX століття)”, “Проблеми регіональної історії та краєзнавства в Україні”, “Історія держави і права України”, “Історія науки і техніки”, “Проблеми історіографії Української революції 1917–1921 років” й “Історія та культура України”.

Зусиллями викладачів систематично оновлюються або заново розробляються навчальні, навчальні робочі програми і плани з урахуванням змін й доповнень у навчальних планах різних спеціальностей і форм навчання [19, с.14-15]. Колектив кафедри також усвідомлював, що для ритмічного та системного проведення навчальної роботи з студентами винятково важливим є постійне тісне співробітництво з усіма деканатами університету, гуманітарними кафедрами та іншими підрозділами університету, що сприяє належному забезпеченню відповідно до вимог вищої школи та орієнтації її високі якісні показники. Тому кафедрами значні зусилля зосереджують на методичному забезпеченні самостійної роботи студентів. З кожної навчальної дисципліни створені навчально-методичні комплекси, а для поточного контролю – контрольні завдання та модульні контрольні роботи. Науково-педагогічні працівники домагаються, щоб із кожної теми, що виносяться на самостійне опрацювання з усіх дисциплін, підготовлені методичні

рекомедації. На кафедрі практикується демократичний підхід до вибору студентами тем курсових, бакалаврських і магістерських робіт і наукових керівників [19, с.14]. Впродовж 1997–2017 рр. під керівництвом науково-педагогічних працівників кафедри було підготовлено та захищено більше 400 випускових магістерських, 650 дипломних і 820 бакалаврських проектів.

Усі роки в колективі займаються написанням навчальної та навчально-методичної літератури. Справа виявилася складною, але посиленою для її працівників. По-перше, це стало нагальною і злободенною вимогою. До того ж, всі викладачі виявили активність в цивілізаційному осмисленні історії та культури України, наповненні навчального процесу найновішими знаннями, побудованими на україноцентризмі, та цілеспрямовано і наполегливо переходили на нові методологічні засади. По-друге, доцент О. М. Завальнюк і старший викладач Б. М. Кушнір мали досвід підготовки навчальних посібників. По-третє, Е. М. Мельник, С. В. Трубочанінов і А. Г. Філінюк активно включилися в написання навчальних посібників з акцентом на відновлення історичної правди. По-четверте, запорукою підготовки навчальної літератури стала багаторічна творча співпраця з досвідченішими науково-педагогічними працівниками факультету [21, с.50]. Відтак, у 1996 р. старший викладач С. В. Трубочанінов і професор І. С. Винокур опублікували на кошти Міжнародного фонду “Відродження” навчальний посібник з історії України для учнів спеціалізованих класів загальноосвітніх шкіл, гімназій і ліцеїв гуманітарного профілю [3], визнаний одним із кращих на конкурсі Міносвіти України та Міжнародного фонду “Відродження”. 1997 р. автори видали масовим накладом навчальний посібник для 6–7 класів загальноосвітніх шкіл [4], який прислужився і педагогам і учням України.

Лише з 2000 р. силами кафедри написано й опубліковано 59 навчальних посібників, зокрема професорів О. М. Завальнюка, А. Г. Філінюка, доцентів В. В. Газіна, А. А. Заводовського, О. Б. Комарницького, С. В. Олійника, С. А. Сидорука, С. В. Трубочанінова, О. М. Федькова, В. І. Якубовського, старшого викладача П. В. Кліщинського та методичних рекомендацій професорів В. С. Лозового, А. Г. Філінюка, доцентів В. В. Газіна, С. В. Олійника і С. А. Сидорука, С. В. Трубочанінова, О. М. Федькова.

Зусиллями колективу фонд літератури систематично поповнюється на паперових і електронних носіях, розміщених у базах даних підрозділу та комп'ютерних класах. Особливе місце в його діяльності посідає виховна робота серед студентів, магістрантів і

аспірантів. До організації цієї ділянки на кафедрі підходять, виходячи з того, що історія покликана бути школою виховання та моральності. Окрім того, В. І. Якубовський тривалий час керував студентським “Різдяним вертепом”, А. А. Завадовський до вступу до докторантури координував діяльність “Клубу елітарного кіно” та студентського клубу “Сапсан” – однієї з перших студентських самоврядних організацій з підтримки правопорядку, а спільно з В. В. Газіним організовує студентські “Брейн-ринги” [21, с.50, 51, 52-53].

Кафедра історії України бере активну участь у залученні випускників загальноосвітніх навчальних закладів III ступеня, молоді, яка закінчила їх в попередні роки, а також учнів закладів освіти професійно-технічного спрямування і студентів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації до вступу на історичний факультет. Найбільш активні у цьому – професори О. М. Завальнюк, Г. Філінюк і доценти В. В. Газін, О. Б. Комарницький, С. В. Олійник, С. А. Сидорук, С. В. Трубочанінов, А. Б. Задорожнюк, В. Б. Стецюк, старший викладач П.В. Кліщинський. Вагомим напрямом профорієнтаційної роботи є викладацька діяльність доцентів В. В. Газіна, С. В. Олійника, О. Б. Комарницького, В.Б. Стецюка та С.А. Сидорука у ліцеях, школах і коледжах Кам’янець-Подільського та його району. Особливе місце посідає робота більше половини викладачів у системі Малої академії наук України [21, с.51]. З ентузіазмом працюють над залученням кращих абітурієнтів до навчання на факультеті доценти В. В. Газін, О. Б. Комарницький, С. В. Олійник, С. А. Сидорук, В. Б. Стецюк, старший викладач П. В. Кліщинський, беручи участь в організації предметних олімпіад і конкурсів членів МАН України. Чимало в цьому напрямі робиться під час лекцій і практичних занять з учителями історії на курсах підвищення їх кваліфікації.

У багатогранній діяльності кафедри чільне місце посідає науково-дослідна робота, що проводиться в органічній єдності з навчально-виховним процесом і одночасно виступає невід’ємною складовою й пріоритетною сферою розвитку кафедри, історичного факультету, колективу університету загалом. Нею охоплено всі 11 науково-педагогічних працівники, 2 докторанти і 8 аспірантів. НДР проводиться в рамках виконання колективної теми “Проблеми історії суспільних змін і трансформацій в Україні від найдавніших часів до сьогодення” (№ державної реєстрації 0116U008422). Її розробка спрямовується на розробку теоретико-концептуальних, психолого-педагогічних і науково-методичних засад навчального процесу і приведення підготовки фахівців у повну відповідність із сучасними вимогами та актуальних науково-дослідних тем, підготовку науково-педагогічних і

наукових кадрів для університету та інших вишів й установ регіону [19, с.19].

Зусиллями колективу розробляється чотири колективних теми: “Історія української національної революції XVII століття” (В. В. Газін, В.В. Степанков), “Створення імперії: дослідження в синхронії соціально-культурних процесів” (А. Г. Філінюк, А. Б. Задорожнюк, С. В. Трубочанінов), “Україна кінця XVIII – початку XX ст.” (А. Г. Філінюк, А. Б. Задорожнюк, В. Б. Стецюк, С. А. Сидорук)”, “Україна наприкінці XIX – у 30-х рр. XX ст.” (О. М. Завальнюк, А. А. Заводовський, О. Б. Комарніцький, С. В. Олійник, С. В. Трубочанінов). Водночас ведеться робота з індивідуальних тем, пов’язаних із підготовкою докторських (В. В. Газін, С. В. Олійник, І. С. В. Трубочанінов, В. Б. Стецюк, докторанти А. А. Заводовський, В. І. Магась) і кандидатських дисертацій (В. В. Степанков та аспіранти Ю. А. Клімчук, Р. С. Лясович, Г. В. Лях, О. М. Ляшук, О. І. Марчук, В. В. Моздр, Д. Р. Яблонська, В. П. Ярич). При кафедрі з 2013 р. функціонує міжнародний науково-дослідний центр досліджень процесів націєтворення та регіоналізації у Європі (керівник – доцент А. А. Заводовський).

Наукова діяльність тісно пов’язано із функціонуванням на кафедрі трьох наукових шкіл, які завоювали високий авторитет серед наукової, науково-педагогічної та учительської громадськості в Україні і за її межами: 1) “Історія Української революції 1648–1676 рр. та Гетьманщини (середина XVII – XVIII ст.)” (співкерівник академік В. А. Смолій) [48, с.3], у роботі якої беруть участь доцент В. В. Газін, старший викладач В. В. Степанков; 2) “Україна наприкінці XIX – у 30-х рр. XX ст.” (керівник академік О. М. Завальнюк), представниками якої є доценти А. А. Заводовський, О. Б. Комарніцький, С. В. Олійник, С. В. Трубочанінов) і 3) “Україна кінця XVIII – початку XX ст.” (керівник академік А. Г. Філінюк, в якій працюють доценти Т. В. Ігнатська, С. А. Сидорук, В. Б. Стецюк). Доцент А. Б. Задорожнюк і старший викладач П. В. Кліщинський входять до наукової школи професора О. П. Реєнта, що функціонує в Інституті історії України НАН України.

Важливим є те, що якщо під час створення кафедри її члени були фахівцями лише давньої та новітньої історії, то сьогодні спектр їхніх наукових інтересів і спеціалізації фактично охоплює всі періоди вітчизняного минулого, передусім найбільш актуальні, недосліджені або слабо висвітлені в науковій літературі проблеми. До того ж, у рамках наукових шкіл кафедра активно співпрацює з історичними школами наукових установ і вишів України (Дніпропетровський,

Київський, Прикарпатський, Східноукраїнський, Харківський, Черкаський, Чернівецький національний, Національний педагогічний імені Михайла Драгоманова, Вінницький, Переяслав-Хмельницький, Тернопільський, Харківський державний педагогічний університети, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія), Республіки Польщі (Ягелонський університет, Інститут історії Академії педагогічної імені Комісії народної освіти), Республіки Білорусь (Інститут історії Білорусії АН Білорусі), Канади (Альбертський університет), Литви (Інститут історії Литви АНЛ), Словаччини (Пряшевський університет) США (Українське історичне товариство) та ін. [19, с. 20].

За підсумками науково-дослідної роботи кафедра історії України упродовж багатьох років посідає призові місця в університеті. За рейтингом наукової роботи в 2010, 2011, 2016 і 2017 рр. посіла перше місце, у 2013, 2014 і 2015 рр. – друге та в 2012 р. – третє місце [7]. За час функціонування кафедри зусиллями її членів опубліковано 3623 праць, з яких 144 монографії, книг, 98 підручників і навчальних посібників, більше 1000 статей у фахових виданнях. В активі кафедри лише за 2010 – початок 2018 рр. – 22 монографічні праці, 29 навчальних посібників, 25 брошур, понад 700 дослідницьких статей [7]. Є й зарубіжні видання, які за 2011–2011 рр. склали 37 одиниць. Науковою гордістю і незаперечним флагманом кафедри історії України є професор О.М. Завальнюк, в доробку якого 750 наукових публікацій, серед них понад 80 монографій, книг, навчальних посібників, брошур. Одним із передових дослідників історичного минулого України вважається професор А. Г. Філінюк, у творчому доробку якого майже 400 наукових і навчально-методичних праць (116 із них – у 2013–2017 рр.), більшість яких є новим словом в українській історичній науці. Винятковою результативністю у науковій сфері відзначається О. Б. Комарніцький, який має близько 200 праць. Цілеспрямовано проблемами історії України займаються доценти С. В. Трубочанінов, С. В. Олійник, В. В. Газін, А. А. Заводовський, С. А. Сидорук, А. Б. Задорожнюк, В. Б. Стецюк, Помітних результатів у наукових дослідженнях досягли старші викладачі П. В. Кліщинський, В. В. Степанков. Не зупиняється у своєму фаховому зростанні й старший лаборант І. А. Найчук.

Кафедра стала найбільшою в університеті кузницею підготовки наукових кадрів: із 1992 р. в аспірантурі та з 2004 р. – у докторантурі. За цей час аспірантуру закінчили понад 50 осіб, з яких 40 успішно захистили кандидатські дисертації. Зокрема, кандидатами історичних наук стали: Ю. В. Телячий, С. Е. Баженова, В. Г. Байдич, О. М. Бачинська, Ю. І. Блажевич, А. Л. Богуцька, А. М. Боднар, А. І.

Бородій, В. В. Газін, В. В. Галатир, А. А. Глушковецький, Ю. І. Демидас, В. А. Дубінський, А. А. Заводовський, А. Б. Задорожнюк, Т. В. Ігнатєва, П. В. Кліщинський, О. Б. Комарніцький, О. М. Кримська, Л. М. Левандовська, В. Л. Логвина, В. О. Магась, А. І. Машталір, І. В. Міщенко, С. В. Олійник, Ю. В. Олійник, Б. О. Опря, В. М. Островий, В. В. Пагор, Г. В. Поташнікова, С. О. Семенчук, О. С. Семчишин, Ю. В. Сербалюк, С. А. Сидорук, В. Б. Стецюк, С. А. Ткач, А. Ю. Хоптяр, В. А. Філінюк, М. А. Циганюк, С. А. Щур.

Упродовж 2010-2018 рр. захистили дисертації випускники докторантури С. Е. Баженова, О. Б. Комарніцький, С. В. Маркова, М. П. Олійник, А. Ю. Скрипник і Ю. В. Телячий, а також випускники докторантури інших закладів вищої освіти – О. М. Завальнюк, В. С. Лозовий, А. Г. Філінюк, О. М. Федьков.

Нині на кафедрі – 2 докторанти і 8 аспірантів. В 2015–2018 рр. кафедра рекомендувала до захисту майже 50 дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора чи кандидата історичних наук зі спеціальності 07.00.01 – історія України Починаючи з 2010 р., викладачі кафедри підготували й направили до спеціалізованих вчених рад близько 200 відгуків на автореферати докторських і кандидатських дисертацій, 54 з яких зробив завідувач, десятки разів були офіційними опонентами докторських і кандидатських дисертацій. Троє членів кафедри – члени спеціалізованої вченої ради Д 71.053.01 історичного факультету [7].

Засобом демонстрації наукових сил і здобутків, універсальною можливістю спілкування вчених, науково-педагогічних працівників і початкуючих дослідників й школою апробації нових наукових результатів істориків є проведені на базі університету міжнародні, всеукраїнські, регіональні та університетські наукові форуми. Їх число сягає щонайменше п'ятдесяти, а кількість учасників – понад 2 тисячі осіб. За підсумками роботи кожного з них опубліковані наукові збірники [21, с.38]. Викладачі виступали на 160 міжнародних, всеукраїнських, регіональних і університетських конференціях, до 63 із них входили до складу оргкомітетів, редколегій. При підготовці матеріалів до друку брали активну участь у її редагуванні [7].

Якісною віхою в поступі історичного факультету і самої кафедри стало відновлення в 1992 р. випуску збірника наукових праць з історії, що увійшов до фахових видань України, де публікуються результати дисертаційних досліджень. Багато років поспіль на її базі формуються три наукових збірники: “Освіта, наука і культура на Поділлі”, “Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки” [7] та “Іван Огієнко і сучасна наука та

освіта: серія історична”. Професори В. С. Степанков, О. М. Завальнюк, А. Г. Філінюк виступають не тільки їхніми науковими редакторами, а й модераторами, котрі систематично працюють над пошуком потенційних авторів. Їм активно допомагають члени редколегій В. С. Лозовий, О. Б. Комарницький, В. В. Газін, А. Б. Задорожнюк, С. В. Олійник, С. В. Трубочанінов. За цей час видання набули характеру майданчиків дисертаційних досліджень загальнонаціонального характеру, плекання покоління сучасних авторів, оскільки публікації професійних дослідників вимагають значних знань і великих зусиль у підготовці авторів.

У наукових студіях кафедри важливе місце посідають історико-краєзнавчі розвідки. Сприяє цьому тісна співпраця з Центром дослідження історії Поділля Інституту історії України при університеті, Державним архівом Хмельницької області, міською та обласною організаціями Національної спілки краєзнавців України. Частина викладачів бере участь у створенні багатотомних видань: “Книга пам’яті”, “Книга скорботи”, “Реабілітовані історією”, “Місцеве самоврядування Хмельниччини”. Завдяки цьому створені десятки томів важливої, необхідної літератури [21, с.37].

Колектив кафедри багато працює задля якісних структурних змін і трансформацій на факультеті та в університеті. Це стало одним із аргументів для успішних атестацій та акредитацій спеціальності “Історія” за четвертим рівнем, а також аспірантури і докторантури. Не тільки підвищило рейтинг спеціальності, але й авторитет факультету і університету. Заклало чимало цеглин у фундамент відновлення історичної справедливості щодо першого державного українського університету. Відтак, інститут у 1998 р. отримав статус педагогічного, в 2003 – державного, а у 2008 р. – національного університету імені Івана Огієнка [21, с.53].

Кафедра історії України проводить активну діяльність із залучення студентів до дослідницької діяльності в студентських наукових гуртках і проблемних групах. Найбільш здібніші студенти під керівництвом викладачів стають переможцями та призерами Міжнародного фонду підтримки обдарованої молоді, всеукраїнських конкурсів студентських наукових робіт (історія України) і “Завтра UA” й олімпіад. Так, у 2016 р., студент В. Ярич став призером студентської олімпіади з історії України та переможцем 1-ї всеукраїнської олімпіади з військової історії.

Створення і діяльність кафедри історії України стали важливою віхою закономірного процесу утвердження сучасної підготовки істориків в одному з найстаріших університетів України. Нині вона

забезпечує значний обсяг навчального процесу з підготовки і виховання фахівців з спеціальності “Історія” на всіх рівнях за вимогами закону України “Про вищу освіту”. По-друге, формує та поглиблює знання студентів усіх спеціальностей і форм навчання про минуле України, плекає їхню професійну майстерність, людську та громадянську гідність. По-третє, здійснює комплекс наукових досліджень з актуальних проблем історії, передусім недосліджених і малодосліджених питань вітчизняного минулого. Тим самим вносить істотний внесок у відновлення історичної пам’яті нашого народу та відродження національних духовно-культурних цінностей. По-четверте, організовує і докторантурі і аспірантурі підготовку докторів і кандидатів історичних наук. Колектив кафедри загалом і кожен її член сповнені сил і наснаги продовжувати свою багатогранну діяльність, спрямовану на підготовку національних кадрів вищої кваліфікації і прирощення знань з історичного минулого українського народу.

Список використаних джерел і літератури:

1. Авторитетний педагог, відомий історик, досвідчений керівник Анатолій Григорович Філінюк (до 65-річчя від дня народження та 40-річчя педагогічної і наукової діяльності) : біобібліографічний покажчик /[Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; [уклад.: Н. Д. Крючкова, В. Ф. Биковська ; редкол.: С. А. Копилов (голов. ред.), Л. В. Климчук (відп. ред.) та ін. ; бібліогр. ред. Т. М. Опря]. – Кам’янець-Подільський : ТОВ “Друкарня Рута“, 2018. – 138 с.
2. Винокур І. С. Степенко Олександр Дмитрович // Кам’янець-Подільський державний університет в особах. Кам’янець-Подільський: Оіом, 2003. Т. 1. С. 439-441.
3. Винокур І. С., Трубочанінов С. В. Давня і середньовічна історія України: навч. посіб.. Київ: Глобус, 1996. 224 с.
4. Винокур І. С., Трубочанінов С. В. Історія України: навч. посіб. для 6-7 кл. серед. загальноосв. шк. Кам’янець-Подільський: Оіом, 1997. 176 с.
5. Відомчий архів Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Ф. 10. Оп. 1. Спр. 248. Арк. 14.
6. Досліджуючи духовні скарби України. До 60-річчя від дня народження і 35 річчя науково-педагогічної діяльності професора О. М. Завальнюка /[уклад. О. Б. Комарніцький]. Кам’янець-Подільський: Аксиома, 2011. 368 с.
7. Завальнюк О. М. Високий злет і унікальна науково-освітня місія академіка Анатолія Філінюка: // URL: <http://library.kpnu.edu.ua/>

index.php/category/informatsijni-resursy/vydannya-ta-publikatsiyi-biblioteku-statti.

8. Завальнюк О. М. Кушнір Борис Михайлович // Кам'янець-Подільський державний університет в особах Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2003. Т. 1. С. 261-273.

9. Завальнюк О. М. Славний син України // Анатолій Філінюк: на службі українській освіті й науці: науково-довідкове вид. /[упоряд., авт. вст. ст. О. М. Завальнюк]. Кам'янець-Подільський: ПП “Медобори-2006”, 2013. С. 3-34.

10. Історія української революції 1648–1676 рр. та Гетьманщина (середина XVII – XVIII ст.) (наук. школа): бібліографічний покажчик /[уклад.: І. М. Конет, В. С. Степанков, Л. А. Онуфрієва та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2009. 192 с.

11. Копилов С. А., Газін В. В. Історичний факультет Кам'янець-Подільського національного університету. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2008. 76 с.

12. Копилов С. А., Газін В. В. Історичний факультет Кам'янець-Подільського національного університету: збереження історичних традицій – запорука успішного поступу в майбутнє // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2018. Т. 11: Матеріали сьомого круглого столу “Культура, освіта і просвітницький рух. Присвячено 90-річчю Кам'янець-Подільського національного університету”. С. 98-119.

13. Копилов С. А., Степанков В. С. Микола Борисович Петров: учений, педагог, особистість. Відомий історик, талановитий педагог // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки /[редкол.: В. С. Степанков (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2012. Вип. 5: На пошану професора М. Б. Петрова. С. 7-18.

14. Петров М. Б. Історична топографія Кам'янця-Подільського кінця XVII – XVIII століть. Історіографія. Джерела. Кам'янець-Подільський: Абетка НОВА, 2002. 384 с.

15. Петров М. Б. Місто Кам'янець-Подільський в 30-х роках XV – XVIII століть: проблеми соціально-економічного, демографічного, етнічного та історико-топографічного розвитку. Міське і замкове управління. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2012. 480 с.

16. Степанков В.С. Петров Микола Борисович // Кам'янець-Подільський державний університет в особах Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2005. Т. 2. С. 346-364.

17. Україна наприкінці XIX ст. – у 30-х рр. XX ст. (наук. школа): бібліографічний покажчик /[уклад.: І. М. Конет, В. С. Степанков, Л. А. Онуфрієва та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2009. 128 с.

18. Філінюк А. Г. Двадцять років у поступі і трансформаціях Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (до 25-річчя створення кафедри історії України) // *Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2010. Т. 16. Матеріали круглого столу “Освіта, культура і просвітницький рух на Поділлі”. 22 жовтня 2010 року. С. 3-29.*

19. Філінюк А. Г. На новому рівні якості історичної освіти та історичної правди про минуле України (до 25-річчя кафедри історії України) // *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки* /[редкол.: А. Г. Філінюк (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2015. Вип. 8: До 25-річчя створення кафедри історії України. С. 9-24.

20. Філінюк А. Г. О. М. Завальнюк – професор кафедри історії України // *У пошуках історичної правди. До 65-річчя від дня народження і 40-річчя науково-педагогічної діяльності доктора історичних наук, професора, академіка О. М. Завальнюка* /[уклад.: В. С. Степанков, А. Г. Філінюк, О. Б. Комарницький; перед. сл. О. П. Реєнт]. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2016. С. 31-48.

21. Філінюк А. Г. У пошуках нової якості історичної освіти та історичної правди: до 20-річчя створення кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2011. 68 с.

22. Філінюк А. Г. Флагман Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (до 20-річчя створення кафедри історії України) // *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Історичні науки* /[редкол.: В. С. Степанков (відп. ред.) та ін.]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2010. Вип. 3: До 20-річчя кафедри історії України. С. 6-25.

Anatoly Filiniuk, Sergey Olijnyk, Sergey Sydoruk

**The Department of history of Ukraine as a guiding basic unit of
the historical faculty of Ivan Ohiienko Kamianets-Podilsky
national university**

The article is devoted to the creation, establishment and multifaceted activities of the Department of History of Ukraine, now one of the most powerful units of the Historical Faculty of the entire Ivan Ohiienko Kamianets-Podilsky National University, which will celebrate on October 22, 2018, 100 years. The concrete contribution of the dean, the academic council, leading scientific and pedagogical workers of the historical faculty, the then rector and the scientific council of the institute concerning the substantiation of the idea, organization, formation, staffing and deployment of full-fledged activities are analyzed. The main stages and regularities of the filling of the department by highly qualified specialists, their increase in theoretical-methodological and methodical level are revealed. A description of the work of the heads, lecturers and the whole staff is given to provide teaching of a complex of educational disciplines on history, culture, source history, historiography, theory and methodology of Ukrainian history, historical geography, historical ethnography, a number of important special courses and special seminars on the national past. The main milestones in the way of determining the main priorities of work, initiation and serial publication of scientific collections, monographs, educational-methodical, research and public-educational progress of the unit, organization and functioning of the doctorate and postgraduate studies, initiation and holding of numerous scientific and methodological forums, deployment creative cooperation with leading scientific institutes, institutions of higher education, scientists are considered. The progress, achievements and problem issues in the department are covered. The transformation into a leading department of the faculty and educational institution, its place and role in the positive changes of the historical faculty and the university are emphasized.

Keywords: department of history of Ukraine, historical faculty, university, activity, priority directions, personnel potential.

Одержано 18 червня 2018 року